

93ste vergadering

Woensdag 26 augustus 1998

Aanvang 10.15 uur

Voorzitter: Van Nieuwenhoven

Tegenwoordig zijn 148 leden, te weten:

Van den Akker, Albayrak, Apostolou, Van Ardenne-van der Hoeven, Arib, Atsma, Augusteijn-Esser, Bakker, Balemans, Balkenende, Barth, Van Beek, Belinfante, Van den Berg, Biesheuvel, Bijleveld-Schouten, Blaauw, Van Blerck-Woerdman, Blok, De Boer, Bolkestein, Van Bommel, Bos, Brood, Buijs, Bussemaker, Van de Camp, Cherribi, De Cloe, Cornielje, Crone, Dankers, Van Dijke, Dijkma, Dijkstal, Dittrich, Van den Doel, Van Dok-van Weele, Duijkers, Duivesteijn, Eisses-Timmerman, Essers, Eurlings, Feenstra, Geluk, Van Gent, Van Gijzel, Giskes, Gortzak, De Graaf, De Haan, Halsema, Hamer, Harrewijn, Van Heemst, Hermann, Herrebrugh, Hessing, Hillen, Van der Hoek, Hoekema, Van der Hoeven, Hofstra, De Hoop Scheffer, Kalsbeek-Jasperse, Kamp, Kant, Karimi, Klein Molekamp, Van der Knaap, Koenders, Kortram, Kuijper, Lambrechts, Leers, Luchtenveld, Marijnissen, E. Meijer, Th.A.M. Meijer, Melkert, Middel, Van Middelkoop, De Milliano, Nicolaï, Niederer, Van Nieuwenhoven, Noorman-den Uyl, Oedayraj Singh Varma, Oplaat, Oudkerk, Van Oven, Passtoors, Patijn, Poppe, Rabbae, Ravestein, Rehwinkel, Reitsma, Remak, Van 't Riet, Rietkerk, Rijpstra, Rosenmöller, Ross-van Dorp, Rouvoet, Santi, Scheltema-de Nie, Schimmel, Schoenmakers, Schreijer-Pierik, Schutte, Smits, Spoelman, Van der Staaij, Van der Steenhoven, Stellingwerf, Stroeken, Swildens-Rozendaal, Terpstra, Timmermans, Udo, Valk, Ter Veer, Te Veldhuis, Vendrik, Verburg, Visser-van Doorn, Van der Vlies, Van Vliet, Voorhoeve, M.B. Vos,

O.P.G. Vos, Voûte-Droste, De Vries, Waalkens, Wagenaar, Van Walsem, Weekers, Weisglas, Van Wijmen, Wijn, Wilders, De Wit, Witteveen-Hevinga, Van Zijl, Zijlstra en Van Zuijlen,

en de heren Kok, minister-president, minister van Algemene Zaken, Peper, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Van Aartsen, minister van Buitenlandse Zaken, Korthals, minister van Justitie, Hermans, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Zalm, minister van Financiën, De Grave, minister van Defensie, Pronk, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, mevrouw Netelenbos, minister van Verkeer en Waterstaat, mevrouw Jorritsma-Lebbink, vice-minister-president, minister van Economische Zaken, de heren Apotheker, minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, K.G. de Vries, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Borst-Eilers, vice-minister-president, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mevrouw Herfkens, minister voor Ontwikkelingssamenwerking, de heren Van Boxtel, minister voor het Grote Steden- en Integratiebeleid, G.M. de Vries, staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Benschop, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Cohen, staatssecretaris van Justitie, mevrouw Adelmund, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de heren Van der Ploeg, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Vermeend, staatssecretaris van Financiën, Van Hoof, staatssecretaris van Defensie, Remkes, staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, mevrouw

J.M. de Vries, staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, de heer Ybema, staatssecretaris van Economische Zaken, mevrouw Faber, staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de heer Hoogervorst, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Verstand, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en mevrouw Vliegenthart, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

□

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Scheltema-de Nie tot het uitbrengen van verslag namens de commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven.

Mevrouw **Scheltema-de Nie**, plaatsvervangend voorzitter der commissie: Mevrouw de voorzitter! De commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven heeft de stukken onderzocht die betrekking hebben op de heer W. Herrebrugh te Lelystad.

De commissie is eenparig tot de conclusie gekomen dat hij terecht benoemd is verklaard tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De commissie stelt u daarom voor, hem toe te laten als lid van de Kamer. Daartoe dient hij wel eerst de verklaringen en beloften af te leggen, zoals die zijn voorgeschreven bij de wet van 27 februari 1992, Staatsblad 120.

De commissie verzoekt u tot slot om de Kamer voor te stellen, het volledige rapport in de Handelingen op te nemen.

De **voorzitter**: Ik dank de commissie voor haar verslag en stel voor, dienovereenkomstig te besluiten.

Voorzitter

Daartoe wordt besloten.

(Het rapport is opgenomen aan het eind van deze editie.)¹

De **voorzitter**: De heer Herrebrugh is in het gebouw der Kamer aanwezig om de voorgeschreven verklaringen en beloften af te leggen.

Ik verzoek de griffier hem binnen te leiden.

Nadat de heer Herrebrugh door de griffier is binnengeleid, legt hij in handen van de voorzitter de bij de wet voorgeschreven verklaringen en beloften af.

De **voorzitter**: Ik wens u geluk met uw benoeming. Ik verzoek u, de presentielijst te tekenen en in ons midden plaats te nemen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van het debat over de **regeringsverklaring**.

□

Minister **Kok**: Mevrouw de voorzitter! In de eerste plaats zou ik woorden van dank willen richten tot de leden die gisteren een inbreng hebben geleverd aan dit debat over de regeringsverklaring, het eerste optreden van dit nieuwe kabinet in de Kamer na de beëdiging. Ik heb met heel veel aandacht en met grote belangstelling naar de bijdragen geluisterd. Ik vraag er meteen al begrip voor dat ik niet op alle vragen en opmerkingen kan reageren, maar over drie weken is er alweer een gelegenheid om met elkaar te spreken, bij de algemene politieke beschouwingen. Ik had overigens de indruk dat sommigen daar al enigszins een voorschot op namen.

Graag zeg ik dank voor de woorden van steun en waardering die ik mocht noteren, naast de kritische woorden die uiteraard ook klonken. En om daar maar meteen mee te beginnen, het spijt mij dat de combinatie van regeerakkoord en regeringsverklaring voor een aantal fracties niet de wervende, meeslepende, visionaire uitspraken heeft opgeleverd die men bij de start van dit tweede kabinet van ons had verwacht. Dit geluid was vooral vanuit de oppositiefracties te horen;

juist daar waren – en dat is interessant genoeg – de verwachtingen blijkbaar hooggespannen. Voor deze gevoelens van teleurstelling kunnen enkele verklaringen worden gegeven.

In de eerste plaats noem ik het simpele feit dat er nu eenmaal markante verschillen van inzicht zijn tussen de politieke partijen die in deze Kamer vertegenwoordigd zijn. En ik kan me voorstellen dat men eerder iets mist als men zijn eigen opvatting niet terugvindt in het geschrevene en het gesprokene. Dat heet dan al gauw gebrek aan visie.

In de tweede plaats is het mogelijk dat de behoefte van velen in onze samenleving in en buiten de politiek om het samenhangende, alomvattende antwoord op een aantal grote vragen die ons bezighouden, op een handzame wijze aangereikt te krijgen, breed verspreid is. En wij weten allemaal dat de vraag naar helderheid daarbij gemakkelijker gesteld dan beantwoord is. Men vergeve mij de opmerking dat niet iedereen die een bevlogen visie van dit kabinet mist, er zelf in slaagt om een bevredigend antwoord op die vragen te geven, maar over smaak valt natuurlijk te twisten.

En in de derde plaats is het natuurlijk een vaststaand gegeven dat Partij van de Arbeid, VVD en D66 drie partijen zijn die onderling verschillend zijn, die uiteenlopende opvattingen hebben. Ik heb niet de indruk dat vier jaar goede politieke samenwerking tot fusievoornemens heeft geleid. Ik heb ook niet het idee dat de programmatische grondslagen van de drie partijen als drie druppels water op elkaar zijn gaan lijken.

Dit leidt als vanzelfsprekend tot een beleid, een beleidsbasis waarbij zakelijke afspraken moeten worden gemaakt. Maar leidt dit nu tot een beleid waarbij de status quo vooropstaat? Nee. Zie het resultaat van het beleid in de periode 1994-1998, toen wij soms dezelfde kritiek te horen kregen. In die vier jaar heeft het kabinet dat toen verantwoordelijkheid voor het beleid droeg, veel goed werk gedaan en het heeft ook op brede steun in de samenleving mogen rekenen. De uitspraak van de kiezers op 6 mei hield duidelijk het mandaat in om hiermee verder te gaan.

Dit is in die zin een gewoon kabinet, dat het steunt op een solide regeerakkoord dat de drie coalitie-

partijen hebben onderschreven. Het begrip "gewoon" kan echter misverstand wekken. Het is zeker geen gewoon kabinet, als hieronder wordt begrepen dat het in zijn ambities beperkt is of dat het met het middelmatige genoegen neemt. In de regeringsverklaring heb ik gisteren uitgesproken hoe belangrijk het is dat wij de kansen die zich nu voordoen en die wij gedeeltelijk in vorige periodes hebben helpen scheppen, nog beter benutten. Nederland staat er nu sterker voor dan lange tijd het geval was; het is zo opgeschreven in het regeerakkoord en ik heb het gisteren herhaald. Dit is niet zelfgenoegzaam; dit is waar. Het wringt dan echter des te meer dat er nog zoveel vragen zijn die op een adequaat antwoord wachten.

Dit zijn vragen verband houdend met het vergroten van de economische kracht van ons land en het verbeteren van sociaal solide verhoudingen, het versterken van het gevoel van veiligheid, ervoor zorgen dat iedereen erbij kan horen, verhoging van de kwaliteit van de publieke dienstverlening en voorzieningen, het scheppen van ruimte voor individuele ontplooiing en verantwoordelijkheid, in samenhang hiermee het versterken van gemeenschapszin en saamhorigheid, het streven naar een duurzame samenleving, die wij in een betere staat aan volgende generaties kunnen doorgeven, het streven naar een goede balans tussen de rol van de overheid en de verantwoordelijkheid die ieder van ons in de samenleving heeft te vervullen, voor je land opkomen en tegelijkertijd internationale verantwoordelijkheid niet schuwen, integendeel, actief inhoud hieraan geven. Dit zijn zomaar een aantal elementen die betrekking hebben op de inhoud van het beleid en op de wijze waarop wij in onze complexe samenleving aan onze verantwoordelijkheid inhoud willen geven. Het is een antwoord op de vraag waar je voor staat en hoe je dit waarmaakt, in een verdeling van taken waarin de overheid haar verantwoordelijkheid niet ontloopt, integendeel, maar zich ook bewust is van haar beperkingen en van de gemeenschapszin en de samenwerking die als cement in onze samenleving de uitvoering van die taken en verantwoordelijkheden kan ondersteunen.